

Sygn. akt I C 224/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2014 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Maria Stelska

Protokolant: Dorota Twardowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 czerwca 2014 roku w L.

sprawy z powództwa S. L. i A. L.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powódki A. L. kwotę 80.000 zł (osiemdziesiąt tysięcy) złotych oraz na rzecz powoda S. L. kwotę 50.000 (pięćdziesiąt tysięcy) złotych, obie kwoty z odsetkami ustawowymi od dnia od dnia 25 lutego 2013r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia;

II. w pozostałej części powództwo oddala;

III. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda S. L. kwotę 1 514,86 (jeden tysiąc pięćset czternaście 86/100) złotych, zaś na rzecz powódki A. L. kwotę 439,88 (czterysta trzydzieści dziewięć 88/100) złotych tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu;

IV. nakazuje ściągnąć od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Okręgowego w Lublinie kwotę 3 960 zł (trzy tysiące dziewięćset sześćdziesiąt) złotych jako części nieuiszczonych przez powódkę A. L. kosztów sądowych;

V. w pozostałym zakresie koszty sądowe, których powódka A. L. nie miała obowiązku uiszczać przejmuje na rachunek Skarbu Państwa;

VI. nakazuje zwrócić powodom S. L. i A. L., na wskazany rachunek bankowy, solidarnie kwotę 130 (sto trzydzieści) złotych tytułem niewykorzystanej zaliczki.

Sygn. akt I C 224/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 25 lutego 2013 roku (data stempla pocztowego) powodowie S. L. oraz A. L. wniesli o zasądzenie od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. łącznie kwoty 440.000,00zł, w tym:

-70.000,00zł na rzecz S. L. tytułem odszkodowania z uwagi na znaczne pogorszenie jego sytuacji życiowej w związku ze śmiercią żony -J. L. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;

-150.000,00zł na rzecz S. L. tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią żony - J. L. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;

-70.000,00zł na rzecz A. L. tytułem odszkodowania z uwagi na znaczne pogorszenie jej sytuacji życiowej w związku ze śmiercią matki -J. L. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;

-150.000,00zł na rzecz A. L. tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią matki - J. L. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że w wyniku wypadku drogowego, który wydarzył się w dniu 20 lipca 2004 roku w miejscowości G., śmierć poniosła J. L.. Sprawcą wypadku była kierująca samochodem marki C. – U. G.. Sytuacja życiowa powodów po śmierci J. L. uległa znacznemu pogorszeniu, co przejawia się m.in. w utracie wsparcia i pomocy w różnych sytuacjach życiowych. Powódka A. L. w chwili śmierci matki miała 16 lat. Zaistniały wypadek wywołał olbrzymi wstrząs w życiu powodów. Oprócz wsparcia finansowego, którego dostarczała J. L., powodowie pozbawieni zostali codziennej obecności żony i matki, czuli się bezradni i samotni, spadła ich aktywność życiowa, stali się apatyczni i zrezygnowani, co wpływało destrukcyjnie na ich codzienne funkcjonowanie (pozew wraz z uzasadnieniem k. 2-7).

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. nie uznał powództwa i wniósł o jego oddalenie w całości. W uzasadnieniu pozwany wskazał, iż w wyniku przeprowadzonego postępowania likwidacyjnego, w związku ze zgłoszeniem przez powodów roszczeń odszkodowawczych, pozwany przyznał powodom tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej po śmierci J. L. stosowną kwotę w łącznej wysokości 60.000,00zł., mając na względzie szkodę majątkową, w tym utratę dochodów zmarłej. Podniesiono również, iż powodowie nie są osobami niezdolnymi do samodzielnej egzystencji, w związku z czym nie ma podstaw do przyznania im odszkodowania w wysokości przewyższającej tę kwotę. Odnosząc się do żądania powodów w przedmiocie zadośćuczynienia, pozwany zakwestionował możliwość dochodzenia przywołanych roszczeń związanych ze śmiercią osoby bliskiej wskutek zdarzeń zaistniałych przed dniem wejścia w życie nowelizacji kodeksy cywilnego obejmującej art. 446 k.c.(czyli przed dniem 3.08.2008 r.). Strona pozwana oparła swoje stanowisko na jednolitym, utrwalonym stanowisku judykatury, występującym do około połowy I dziesięciolecia XXI w., odrzucając odmienną wykładnię obowiązujących przepisów w zakresie ochrony dób osobistych, prezentowaną konsekwentnie w najnowszych orzeczeniach Sądu Najwyższego i sądów powszechnych (odpowiedź na pozew k. 48-52).

W toku dalszego postępowania strony podtrzymały swoje stanowiska merytoryczne (protokół rozprawy k. 76, k. 120).

Ustalenia faktyczne:

J. L., urodzona w dniu (...), była żoną S. L. i matką A. L.. W dniu 16 lipca 2004 roku, w wieku 45 lat zginęła w wypadku komunikacyjnym. J. L. w chwili śmierci była adiunktem Uniwersytetu (...) w L., Zakładu (...). Wypadek wydarzył się kiedy wracała do domu z konferencji naukowej we W., gdzie wygłaszała własny referat, który był 23 pracą do jej rozprawy habilitacyjnej (odpis skrócony aktu zgonu k. 13, odpis skrócony aktu małżeństwa k. 14, odpis skrócony aktu urodzenia k. 15, zeznania powoda S. L. k. 76 w zw. z k. 120v-121, zeznania powódki A. L. k. 76 w zw. z k. 121).

W dniu 16 lipca 2004 roku na drodze krajowej nr (...) w rejonie miejscowości G. gm. G. doszło do wypadku drogowego. Kierująca samochodem osobowym marki C. – U. G., zbliżając się do niebezpiecznego zakrętu skręcającego w prawo, znajdując się na odcinku drogi w terenie niezabudowanym, w którym obowiązywało ograniczenie prędkości do 50km/h, rozpoczęła manewr wyprzedzania ciągnika siodłowego marki S.. W trakcie manewru kierująca pojazdem marki C., wjeżdżając w zakręt poruszała się lewym pasem ruchu, który to pas przeznaczony jest do jazdy w kierunku przeciwnym. W tym czasie zakręt ten pokonywał jadący z kierunku przeciwnego ciągnik siodłowy marki R. z naczepą. Pomimo gwałtownego hamowania obu pojazdów, samochód marki C. zderzył się czołowo z samochodem marki R., a ostatnio

wymieniony pojazd zjeżdżając na swój lewy pas ruchu uderzył czołowo w wyprzedzany przez pojazd marki C. ciągnik siodłowy marki S.. W wyniku zderzenia się tych pojazdów śmierć na miejscu ponieśli kierująca pojazdem marki C. - U. G. i jadące z nią pasażerki: A. G. i J. L. oraz pasażer ciągnika marki S. - J. C., natomiast obrażeń ciała doznali kierujący ciągnikiem siodłowym marki S. - J. T. i kierujący ciągnikiem siodłowym marki R. - P. D. oraz jadący z nim pasażer E. Z.. Postanowieniem z dnia 11 marca 2005 roku Prokuratura Rejonowa w Przysusze umorzyła śledztwo w sprawie przedmiotowego wypadku, wobec śmierci sprawcy wypadku (postanowienie k. 21-23).

Powód S. L. obecnie ma 63 lata, z wykształcenia jest technikiem budowlanym, zamieszkuje w L.. Od 1990 roku prowadzi własną działalność gospodarczą w branży budowlanej. W 1994 roku ukończył studia licencjackie na kierunku ekonomicznym. Dochód powoda oscyluje w kwocie około 8.000,00zł miesięcznie. Powód zawarł związek małżeński z J. L. w 1988 roku, ze związku tego urodziła się córka A. L.. Stosunki pomiędzy małżonkami układały się bardzo dobrze, sytuacja finansowa rodziny poprawiała się z każdym rokiem. W 1996 roku małżonkowie rozpoczęli budowę domu jednorodzinnego, w którym rodzina zamieszkała cztery lata później. Dom był pełen radości i spotkań z przyjaciółmi. A. L. w chwili śmierci matki miała 16 lat, bardzo przeżyła śmierć matki. Obecnie powódka ma 26 lat, z zawodu jest lekarzem. W 2013 roku ukończyła studia medyczne w L., aktualnie odbywa roczny staż w szpitalu i osiąga z tego tytułu dochód w wysokości 1.400,00zł miesięcznie brutto. Po śmierci matki do czasu kontynuowania nauki, powódka pobierała świadczenia rentowe w łącznej wysokości około 3.000,00zł miesięcznie. Obecnie powódka mieszka sama we własnym domu zbudowanym po śmierci matki przez ojca. W dniu 28 czerwca 2014 roku zamierza zawrzeć związek małżeński. Za życia J. L., relacje w rodzinie układały się bardzo dobrze, rodzina wyjeżdżała co roku na wakacje poza granice kraju, każdy wolny czas spędzała razem, wspierała się wzajemnie. J. L. bardzo dbała o wychowanie i wykształcenie córki A., zapewniała jej lekcje gry na pianinie i inne dodatkowe zajęcia pozalekcyjne i rozrywki. Zmarła J. L. przed śmiercią osiągała dochody rzędu około 10.000,00zł miesięcznie, sytuacja finansowa rodziny była bardzo dobra, po śmierci J. L. cały ciężar utrzymania domu i rodziny spoczął na powodzie, który podejmował się dodatkowych prac kosztem prac domowych. Około ośmiu lat temu u powoda wykryto cukrzycę typu II, powód leczy się także na nadciśnienie tętnicze (zeznania świadka M. Ł. k.76, zeznania świadka M. C. k. 76, zeznania powoda S. L. k. 76 w zw. z k. 120v-121, zeznania powódki A. L. k. 76 w zw. z k. 121).

W chwili uzyskania informacji o śmierci żony powód S. L. doświadczył bardzo silnego stresu związanego z utratą bliskiej osoby, z którą pozostawał w bardzo dobrej relacji. Widok zwłok zmarłej żony był dla niego kolejnym szokiem. Cierpienia psychiczne utrzymywały się u niego do trzech lat po śmierci żony. Nie były jednak na tyle nasilone by wymagały pomocy psychiatrycznej lub psychologicznej. W tym okresie doszło też do ograniczenia kontaktów społecznych powoda, pogorszyło się jego zdrowie somatyczne, powód rozpoczął leczenie z powodu nadciśnienia tętniczego i cukrzycy typu II. Pomimo tego, że powód nie pogodził się ze śmiercią żony realizował bieżące cele życiowe, przejął obowiązki domowe żony, starał się dobrze wychować córkę i zapewnić jej odpowiednie warunki do życia, ma plany na przyszłość. Aktualnie nie zauważa się istotnego wpływu śmierci żony na codzienne funkcjonowanie powoda. Pomimo odczuwania braku żony, S. L. efektywnie radzi sobie w życiu, nie występują już negatywne następstwa śmierci J. L. w stanie psychicznym powoda (opinia biegłej psycholog klinicznej k. 93-96).

W chwili uzyskania informacji o śmierci matki powódka A. L. doznała bardzo silnego stresu (szoku) związanego z utratą najbliższej osoby, źródła wsparcia i wzorca do identyfikacji. Nasilonych cierpień psychicznych doznawała do czasu podjęcia nauki w liceum, potem musiała koncentrować się na aktualnych zadaniach życiowych. W tym okresie brakowało jej matki i kontaktu z nią. Otrzymywała wsparcie od najbliższych i w związku z tym nie musiała korzystać z profesjonalnej pomocy psychiatrycznej ani psychologicznej. Aktualnie realizuje cele życiowe adekwatne do wieku i wykształcenia, planuje założyć rodzinę, ma plany związane z wykonywanym zawodem. Aktualnie nie stwierdza się istotnych następstw śmierci J. L. w codziennym funkcjonowaniu powódki, stan psychiczny powódki jest dobry (opinia biegłej psycholog klinicznej k. 98-100).

W toku prowadzonego postępowania likwidacyjnego związanego ze zgłoszonymi przez powodów roszczeniami odszkodowawczymi, pozwany wypłacił na rzecz powodów łącznie kwotę 60.000,00zł (po 30 000 złotych na rzecz każdego z nich) tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powodów po śmierci J. L. oraz

kwotę 11.115,27zł z tytułu zwrotu kosztów pogrzebu i pochówku zmarłej. Pozwany wypłacał też powódce A. L. rentę wyrównawczą zasądzoną wyrokiem Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 18 października 2007r., w sprawie I C 495/07, zmienionego wyrokiem Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 9 stycznia 2008r., w sprawie II Ca 822/07, w kwocie po 1.000,00zł miesięcznie do czasu kontynuowania przez nią nauki (decyzja o przyznaniu świadczeń k. 77, wyrok Sądu Rejonowego w Lublinie k. 987-98, wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie k 121-122 akt szkody).

Opisany stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o przywołane dowody, zgromadzone w aktach sprawy. Dowody te obejmowały dokumenty prywatne i urzędowe (w kopiach, odpisach), których prawdziwości, autentyczności i zgodności z oryginałem żadna ze stron procesu, reprezentowanych przez profesjonalnych pełnomocników nie kwestionowała.

W sprawie przeprowadzono dowód z opinii stałego biegłego sądowego N. W. (psychologa klinicznego). W ramach kontroli merytorycznej i formalnej obu opinii, Sąd nie dopatrył się żadnych nieprawidłowości nakazujących odebranie im przymiotu pełnowartościowego źródła dowodowego. Biegła wskazała wszelkie przesłanki przyjętego rozumowania, przedstawiła także jego tok oraz dokładnie opisała zastosowane narzędzia badawcze, zgodne z aktualnymi zasadami wiedzy obowiązującymi w dziedzinie objętej jej specjalizacją i omówiła ich wyniki cząstkowe. Wnioski płynące z opinii są klarowne i wynikają z przyjętych podstaw. Sąd nie dopatrył się w nich błędów logicznych, niezgodności z życiowym doświadczeniem bądź też niespójności z pozostałym materiałem dowodowym, końcowo dzieląc wnioski specjalisty. W tych warunkach przedmiotowe opinie posłużyły za pełnowartościową podstawę dokonanych ustaleń faktycznych, pozwalając także na weryfikację wiarygodności dowodów osobowych.

Sąd obdarzył wiarą zeznania powodów oraz świadków M. Ł. i M. C. w przywołanym powyżej zakresie. Ich zeznania w opisanej w ustaleniach faktycznych części, znajdują logiczne oparcie w pozostałych dowodach, zatem zostały uznane za wiarygodne.

Uzasadnienie prawne:

Powództwo zasługuje na uwzględnienie w części.

Na wstępie wskazać należy, iż stosownie do treści art. 822 k.c. w zw. z art. 34 ust. 1, art. 35 i art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, (...) Funduszu(...) i (...) Biurze (...): z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów mechanicznych jest objęta odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem mechanicznym w okresie trwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej, wyrządziła szkodę w związku z ruchem tego pojazdu. Odszkodowanie ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym, najwyżej jednak do ustalonej w umowie ubezpieczenia sumy gwarancyjnej.

Przepisy tej ustawy, w zakresie przez nią uregulowanym, mają charakter szczególny w stosunku do przepisów Kodeksu cywilnego (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2008 roku w sprawie III CZP 115/07, OSNC 2008/9/96). Niemniej jednak dla porządku wypada wskazać, iż zgodnie z art. 435 § 1 kc w zw. z art. 436 § 1 kc, samoistny posiadacz mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu wyrządzoną komukolwiek przez ruch tego środka komunikacji, nie wyłączając pasażera pojazdu, który prowadzi, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły

wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności, czyli jego odpowiedzialność prawodawca ukształtował na zasadzie ryzyka.

W sprawie bezspornym był fakt, że do przedmiotowego wypadku doszło z winy kierowcy pojazdu marki C. – U. G., za którą zastępczą odpowiedzialność cywilną ponosi pozwany.

Odnosząc się do żądania powodów w przedmiocie zadośćuczynienia zważyć należy, iż w przedmiotowej sprawie, z uwagi na datę zaistnienia zdarzenia wyrządzającego szkodę (16 lipiec 2004 r.), tj. przed dniem 3.08.2008 r., mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego na gruncie stanu prawnego obowiązującego przed nowelizacją art. 446 kc, dokonaną przez art. 1 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731). W następstwie tej nowelizacji wprowadzony został do porządku prawnego art. 446 § 4 kc, przewidujący zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej. Z tego powodu wysuwana bywa teza, jak czyni to strona pozwana, iż do dnia 3.08.2008r., brak było przepisu umożliwiającego bezpośrednie domaganie się zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej.

Jednakże taka wykładnia przepisów obowiązującego ówczesnie statutu przyjmuje błędnie istnienie luki prawnej, która de facto ma charakter pozorny

i którą likwiduje konsekwentne, najnowsze orzecznictwo sądów powszechnych. Najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje, bowiem, na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. i zasady tej nie wyłączała art. 34 przywołanej ustawy ubezpieczeniowej (tak wprost uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 20 grudnia 2012 r. III CZP 93/12 BSN 2013/1, z dnia 7.11.2012 r. III CZP 67/12, z dnia 13 lipca 2011 r. III CZP 32/11, z dnia 22 października 2010 roku III CZP 76/10, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2010 roku w sprawie IV CSK 307/09, wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 grudnia 2007 roku w sprawie I ACa 1137/07).

Sąd Okręgowy podziela powyższe wnioski.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy powodowie, w następstwie śmierci osoby bliskiej, nie doznali wstrząsu psychicznego prowadzącego do rozstroju ich zdrowia (żałoba nie jest jednostką chorobową), lecz wyłącznie krzywdy w postaci cierpień psychicznych (por. kategoryczne wnioski biegłego psychologa). Podstawy do kompensaty tego uszczerbku nie może zatem stanowić art. 445 § 1 k.c. Zasadna jest tym samym ocena tych roszczeń poprzez zastosowanie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c

Z przepisu art. 24 § 1 kc wynika, iż nie każde naruszenie dobra osobistego umożliwia wystąpienie z roszczeniami ochronnymi. Jest to możliwe dopiero wtedy, gdy działanie naruszającego będzie bezprawne, tj. sprzeczne z prawem lub godzące w zasady współżycia społecznego. Ciężar wykazania, że nastąpiło naruszenie dobra osobistego, zgodnie z art. 6 k.c. spoczywa na powodzie. Pozwany zaś, w celu uwolnienia się od odpowiedzialności, może wówczas wykazać, iż jego działanie naruszające dobro osobiste powoda nie ma charakteru bezprawnego.

O bezprawności decyduje wyłącznie kryterium obiektywne. Zagrożenie naruszenia lub naruszenie dobra osobistego zostanie uznane za bezprawne, jeżeli jest ono sprzeczne z szeroko rozumianym porządkiem prawnym, a więc z normami prawnymi lub regułami postępowania wynikającymi z zasad współżycia społecznego

Z przepisu art. 24 kc wynika domniemanie bezprawności, co w sposób korzystny dla pokrzywdzonego wpływa na rozłożenie ciężaru dowodu oraz ryzyka niewyjaśnienia okoliczności stanu faktycznego, od których bezprawność zależy. Z domniemania bezprawności pokrzywdzony korzysta więc zawsze wtedy, gdyby bez tego domniemania ochrona nie byłaby mu przyznana.

W przedmiotowej sprawie oczywiste jest, że śmierć żony i matki powodów była w całości powiązana adekwatnym związkiem przyczynowym z bezprawnym działaniem kierowcy samochodu marki C. – U. G. (bezsporne), za którą ponosi zastępczą odpowiedzialność pozwany ubezpieczyciel.

Katalog dóbr osobistych, do którego odwołuje się art. 23 k.c., ma charakter otwarty. Przepis ten wymienia dobra osobiste człowieka pozostające pod ochroną prawa cywilnego w sposób przykładowy, uwzględniając te dobra, które w praktyce mogą być najczęściej przedmiotem naruszeń. Nie budzi jednak wątpliwości, że przedmiot ochrony oparty na podstawie art. 23 i 24 k.c. jest znacznie szerszy. Należy uznać, że ochronie podlegają wszelkie dobra osobiste rozumiane jako wartości niematerialne związane z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawa cywilnego, które w życiu społecznym uznaje się za doniosłe i zasługujące z tego względu na ochronę. W judykaturze uznano, że do katalogu dóbr osobistych niewymienionych wprost w art. 23 k.c. należy np. pamięć o osobie zmarłej, prawo do życia w pełnej rodzinie, prawo do intymności i prywatności życia, prawo do planowania rodziny lub płéć człowieka.

Nie ulega wątpliwości, że rodzina jako związek najbliższych osób, które łączy szczególna więź wynikająca z pokrewieństwa i zawarcia małżeństwa, podlega ochronie prawa. Dotyczy to odpowiednio ochrony prawa do życia rodzinnego obejmującego istnienie różnego rodzaju więzi rodzinnych. Dobro rodziny jest nie tylko wartością powszechnie akceptowaną społecznie, ale także uznaną za dobro podlegające ochronie konstytucyjnej. Artykuł 71 Konstytucji stanowi, że Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej ma obowiązek uwzględniania dobra rodziny. Dobro rodziny wymienia także art. 23 k.r.o., zaliczając obowiązek współdziałania dla dobra rodziny do podstawowych obowiązków małżonków. Wiéź rodzinna odgrywa doniosłą rolę, zapewniając członkom rodziny m.in. poczucie stabilności, wzajemne wsparcie obejmujące sferę materialną i niematerialną oraz gwarantuje wzajemną pomoc w wychowaniu dzieci i zapewnieniu im możliwości kształcenia. Należy zatem przyjąć, że prawo do życia rodzinnego i utrzymania tego rodzaju więzi stanowi dobro osobiste członków rodziny i podlega ochronie na podstawie art. 23 i 24 k.c. (por. uzasadnienie Sądu Najwyższego w sprawie IV CSK 307/09).

Reasumując powyższe rozważania, należy wskazać, iż spowodowanie wypadku komunikacyjnego, w którym śmierć poniosła żona i matka powodów, było bezprawnym naruszeniem ich dobra osobistego w postaci prawa do życia w pełnej rodzinie, prawa do utrzymania więzi rodzinnych.

W sprawie zostało wykazane, że w wyniku opisanego wyżej zdarzenia komunikacyjnego, doszło do bezprawnego naruszenia dóbr osobistych powodów, Sąd był zatem uprawniony do przyznania im odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Na podstawie art. 448 k.c. kompensowana jest krzywda, a więc szkoda niemajątkowa wywołana naruszeniem dobra osobistego, polegająca na psychicznych cierpieniach pokrzywdzonego. Ustalenie krzywdy – i jej rozmiaru - ma podstawowe znaczenie dla określenia odpowiedniej sumy, która miałaby stanowić jej pieniężną kompensatę. Przy oznaczeniu zakresu wyrządzonej krzywdy za konieczne uważa się uwzględnienie: rodzaju naruszonego dobra, zakresu (natężenie i czas trwania) naruszenia, trwałości skutków naruszenia i stopnia ich uciążliwości, a także stopnia winy sprawcy i jego zachowania po dokonaniu naruszenia (por. wyrok SN z 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 99/05, LEX nr 198509; wyrok SN z 1 kwietnia 2004 r., II CK 131/03, LEX nr 327923; wyrok SN z 19 sierpnia 1980 r., IV CR 283/80, OSN 1981, nr 5, poz. 81; wyrok SN z 9 stycznia 1978 r., IV CR 510/77, OSN 1978, nr 11, poz. 210).

W realiach sprawy ustalono jednoznacznie, że istotne cierpienia psychiczne powodów miały charakter przemijający, w wymiarze do około trzech lat od śmierci J. L.. W judykaturze akcentuje się, że na rozmiar krzywdy związanej ze śmiercią osoby bliskiej mają przede wszystkim wpływ: dramatyzm doznań, poczucie osamotnienia i pustki, wstrząs psychiczny, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem odejścia osoby bliskiej (nerwicy, depresji), stopień w jakim pokrzywdzony potrafił się znaleźć w nowej rzeczywistości (por. uzasadnienie wyroku SA w Lublinie z dnia 8.08.2012 r. I ACa 330/12).

Bez powtarzania dokonanych ustaleń, należy tylko zaakcentować, że u obojga powodów wskutek śmierci J. L. powstały trwale poczucia pustki i osamotnienia. Wprawdzie, jak ustalili biegły psycholog, znaleźli oni silne oparcie w najbliższych członkach rodziny i przyjaciół, dzięki czemu zwalczyli

negatywne odczucia okresu żałoby, to odczucia te trwały stosunkowo długo, zwłaszcza, że dotknęły małoletniej córki zmarłej, której psychika nie była jeszcze silnie ukształtowana. Śmierć żony i matki okresowo unicestwiła aktywność życiową powodów. Po śmierci matki, powódka A. odczuwała smutek, chwilami wręcz rozpacz, pustkę emocjonalną. Miała poczucie ogromnej straty, tęsknoty, świadomość niemożności realizowania wspólnych planów, nastąpił spadek jej aktywności. Podkreślenia wymaga, iż w chwili śmierci matki powódka miała 16 lat, a więc była osobą bardzo młodą, która w okresie dojrzewania potrzebuje szczególnego wsparcia i pomocy matki. Obecnie powódka pogodziła się ze stratą matki, realizuje swoje cele życiowe, zamierza zawrzeć związek małżeński. Przygotowania do ślubu i perspektywa dnia zaślubin bez obecności ukochanej matki z pewnością również stanowią dla niej negatywne emocje związane z poczuciem osamotnienia, braku pomocy i wsparcia w tak ważnym dla każdej kobiety dniu. Powód S. L. po śmierci żony był

w fazie szoku i niedowierzania, pogrążył się w smutku. Był przygnębiony, apatyczny, odczuwał żal i ból. Był smutny, chwilami czuł rozpacz i pustkę emocjonalną. Miał poczucie ogromnej straty, tęsknoty. Powód odizolował się od otoczenia, kontakty interpersonalne ograniczył do członków najbliższej rodziny i znajomych. Nie korzystał z pomocy psychiatry ani psychologa. Wsparcie ze strony najbliższych pomogło mu poradzić sobie z żałobą. Okresowo powód przyjmował łagodne środki uspakajające. U powoda, po około trzech latach nastąpiło wyjście z żałoby. Obecnie powód nie zgłasza już żadnych dolegliwości psychicznych, mimo, iż nadal nie pogodził się ze stratą żony, funkcjonuje jednak prawidłowo, wypełnia swoje obowiązki życiowe.

Mając powyższe na względzie, Sąd uznał, że krzywda powódki A. L. w opisanym powyżej wymiarze, będzie zrekompensowana zadośćuczynieniem w wysokości 80.000,00zł, zaś krzywda powoda S. L. zadośćuczynieniem w wysokości 50.000,00zł, a kwoty te, adekwatne do ustalonego w sprawie rodzaju i intensywności cierpień powodów, czasu ich trwania oraz oddziaływania na życie powodów, przy uwzględnieniu nadal odczuwanych okresowo negatywnych emocji, chociaż z pozytywnymi rokowaniami na przyszłość, są właściwe dla zatarcia negatywnych skutków lub co najmniej złagodzenia odczucia krzywdy. Jednocześnie przyznane zadośćuczynienie utrzymane jest w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa i rekompensowaniu z góry tych skutków zdarzenia, jakie sporadycznie (okresowo) powodowie będą z pewnością odczuwać jeszcze w przyszłości (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 24 lutego 2012 roku, sygn. akt I ACa 84/12, LEX 1124827, tak też uchwała pełnego składu Izby Cywilnej SN z 08.12.1973 III CZP 37/73 OSNC 1974. p.145).

Dalej idące żądanie, jako niezasadne, podlega oddaleniu.

Odsetki ustawowe zasądzone zostały zgodnie z żądaniem pozwu, tj. od dnia 25 lutego 2013 roku (data wniesienia pozwu), uznając, iż termin ten w realiach niniejszej sprawy jest uzasadniony. Pismem datowanym 10 stycznia 2013 roku skierowanym do pozwanego powodowie dokonali zgłoszenia żądania w przedmiocie zadośćuczynienia w kwocie po 150.000,00zł na rzecz każdego z nich. Decyzją z dnia 17 stycznia 2013 roku pozwany ubezpieczyciel odmówił przyznania i wypłaty zadośćuczynienia. Zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2003 roku, Nr 124, poz. 1152 ze zm.) zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni, licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie, czyli w okolicznościach niniejszej sprawy ustawowy 30-dniowy termin wypłaty świadczenia upływał w dniu 10 lutego 2013 roku, a z całą pewnością w dniu 17 lutego 2013r.. Mając na uwadze, że powodowie domagali się zasądzenia odsetek od dnia 25 lutego 2013 roku (a zatem od daty późniejszej), Sąd będąc związany żądaniem strony powodowej zasądził odsetki od powyższych kwot od tej daty(punkt I wyroku).

Nie jest natomiast zasadne w ocenie Sądu, żądanie powodów w zakresie odszkodowania za znaczne pogorszenie się ich sytuacji życiowej po śmierci J. L..

Z poczynionych w niniejszej sprawie ustaleń wynika, iż w toku postępowania likwidacyjnego pozwany uznał swoją odpowiedzialność i wypłacił

z tego tytułu powodom odszkodowanie po 30 000 złotych, łącznie 60.000,00 złotych.

Treść art. 446 § 3 k.c. stanowi, że sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli skutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Odszkodowanie to obejmuje szkody majątkowe, których nie uwzględnia się przy zasądzeniu renty (art. 446 § 2 k.c.). Szkody te wyrażają się w ogólnym, znacznym pogorszeniu warunków życiowych, w jakich znaleźli się najbliżsi członkowie rodziny zmarłego. Powoduje ono nie tylko uszczerbek w aktualnej sytuacji materialnej, ale również w możliwości polepszenia warunków życiowych w przyszłości i w ograniczeniu planów życiowych. Nie chodzi przy tym o przyznanie zadośćuczynienia za same cierpienia związane ze śmiercią osoby najbliższej. Natomiast ocena „znacznego pogorszenia” zależna jest od rozmiarów ujemnych następstw natury majątkowej wywołanych przez śmierć osoby najbliższej (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 października 1970 r., III PZP 22/70, OSNCP 1971/7-8/120, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 1977 r. IV CR 419/77 opubl. Lex nr 8025).

Przesłanką zasądzenia odszkodowania jest wystąpienie znacznego pogorszenia sytuacji życiowej najbliższych członków rodziny zmarłego. Ocena czy żądanie jest uzasadnione wymaga ustalenia, jaka była sytuacja życiowa rodziny zmarłego przed wypadkiem oraz czy i o ile uległa ona pogorszeniu na skutek jego śmierci. Pogorszenia sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c. nie można sprowadzać do prostego zmniejszenia dochodów lub zwiększenia wydatków najbliższych członków rodziny zmarłego. Szkody majątkowe prowadzące do znacznego pogorszenia bieżącej lub przyszłej sytuacji życiowej osoby najbliższej zmarłemu są często nieuchwytnie lub trudne do obliczenia. Często wynikają z obniżenia aktywności życiowej i ujemnego wpływu śmierci osoby bliskiej na psychikę i stan somatyczny, co niekoniecznie przejawia się w konkretnej chorobie (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 lutego 2004 roku sygn. V CK 269/03, opubl. Lex nr 238971).

Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej uprawnionego w rozumieniu art. 446 § 3 k.c. zależne jest od rozmiarów ujemnych następstw o charakterze majątkowym, a także zmian w sferze dóbr niematerialnych uprawnionego wywołanych przez śmierć osoby bliskiej, już istniejących oraz dających się przewidzieć w przyszłości na podstawie zasad doświadczenia życiowego. Jego ocena powinna być oparta na szczegółowej analizie sytuacji osoby uprawnionej z uwzględnieniem wszystkich okoliczności, które mają wpływ na jej warunki i trudności życiowe, stan zdrowia (w tym jego ewentualne pogorszenie wywołane śmiercią osoby najbliższej) wiek, stosunki rodzinne i majątkowe. Prawidłowa wykładnia pojęcia "stosowne odszkodowanie" powinna uwzględniać nie tylko okoliczności konkretnej sprawy, ale także realną wartość ekonomiczną. Musi ono wyrażać się sumą wymierną, stanowiącą adekwatne przysporzenie dla uprawnionego, a zarazem uwzględniającą ocenę większości rozsądnie myślących ludzi. Odszkodowanie należne na podstawie art. 446 § 3 k.c. nie jest odszkodowaniem pełnym w rozumieniu art. 361 § 2 k.c., lecz z woli ustawodawcy "stosownym", tj. takim, które ułatwi przystosowanie się uprawnionemu do zmienionej sytuacji życiowej. Dyspozycja tego przepisu nie obejmuje zatem obowiązku wyrównania wszystkich szkód ustalonych detalicznie, pozostających w związku przyczynowym ze śmiercią członka bliskiej rodziny, gdyż ze swej natury jest to kompensacja o charakterze ryczałtowym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2008 roku w sprawie II CSK 143/08, z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie V CSK 544/07, z dnia 24 października 2007 r. w sprawie IV CSK 194/07).

W najnowszym orzecznictwie należy zauważyć istotną zmianę stanowiska Sądu Najwyższego, który wielokrotnie wskazuje na konieczność posługiwania się obiektywnymi miernikami, umożliwiającymi, w sposób choćby przybliżony, określić szkodę. W przeciwieństwie do starszych orzeczeń, nie wskazuje na konieczność dostrzeżenia ścisłej granicy pomiędzy roszczeniami o stosowne odszkodowanie, a możliwością żądania renty. Jednocześnie wskazuje się w orzecznictwie, że odszkodowanie nie polega na drobiazgowym, detalicznym uwzględnieniu szkód pozostającym w związku przyczynowym ze śmiercią, a jedynie na określeniu stosownego ryczałtu stanowiącego realną wartość ekonomiczną, czyli taką, która będzie stanowiła dla uprawnionego stosowne przysporzenie ekonomiczne, uwzględniające ocenę rozsądnie myślących ludzi (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2007 r. w sprawie IV CSK 194/07, z dnia 16 kwietnia 2008 r. w

sprawie V CSK 544/07, z dnia 14 marca 2007 r. w sprawie I CSK 465/06, a w szczególności z dnia 24 września 2010 r. w sprawie IV CSK 79/10).

W świetle okoliczności sprawy należy uznać, że na skutek tragicznej śmierci J. L. sytuacja życiowa powodów S. L. i A. L. uległa znacznemu pogorszeniu.

W chwili śmierci J. L. miała 45 lat, a więc powodowie jeszcze przez długie lata mogliby liczyć na jej wsparcie, pomoc i osobiste starania w zapewnienie rodzinie jak najlepszych warunków życia. Śmierć żony spowodowała, że na powoda S. L. spadł cały ciężar utrzymania domu i podejmowania codziennych starań o zaspokojenie potrzeb rodziny. Niewątpliwie więc śmierć poszkodowanej spowodowała znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powodów przejawiające się w utracie wsparcia i pomocy w rozmaitych sytuacjach życiowych, w organizowaniu codziennych spraw, w utracie szansy na uzyskanie jej pomocy w przyszłości. Dzięki zaradności i umiejętnością zmarłej, przy osiąganiu przez małżonków ponad przeciętnych dochodów, rodzina mogła sobie pozwolić na dostanie życie i pomoc wchodzącej w samodzielne życie córce A. L..

Nie można jednakże pominąć faktu, iż przed śmiercią J. L., powód osiągał również ponadprzeciętne dochody, zaś po śmierci żony pomimo tego, że przejął w całości ciężar prowadzenia domu, uzyskiwał dochody wyższe, bo podejmował się dodatkowych prac żeby zrekompensować utratę dochodów żony (k 121 zeznania powoda S. L.). Dochody uzyskiwane przez S. L. pozwalały na zaspokajanie potrzeb rodziny, wychowanie i kształcenie córki. Nie można też pominąć faktu, iż po śmierci matki, powódka A. L., do czasu kontynuowania nauki, pobierała świadczenie rentowe w łącznej kwocie około 3.000,00zł miesięcznie. Nadto, nie można też stracić z pola widzenia faktu, iż w toku postępowania likwidacyjnego pozwany uznając swoją odpowiedzialność w tym zakresie, wypłacił powodom odszkodowanie w łącznej kwocie 60.000,00 złotych z tytułu pogorszenia się ich sytuacji życiowej. Obecnie powód osiąga dochód w kwocie około 8.000,00zł miesięcznie, prowadzi jednoosobowe gospodarstwo domowe. Powódka A. L. ukończyła studia medyczne, odbywa staż, osiąga stały miesięczny dochód, w miesiącu czerwcu 2014 roku zamierza założyć własną rodzinę.

W związku z powyższym, zdaniem Sądu, żądanie obecnie w niniejszej sprawie kwot po 70.000,00zł na rzecz każdego z powodów tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej, jest nieuzasadnione w świetle okoliczności sprawy i stanowiłoby jedynie bezpodstawne wzbogacenie powodów. W związku z tym, powództwo w tym zakresie podlegało oddaleniu w całości (punkt II wyroku).

Rozstrzygnięcie o kosztach uzasadnia treść art. 100 kpc, zgodnie z którym w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. W obecnej sprawie koszty zostały stosunkowo pomiędzy stronami rozdzielone.

Powód S. L. utrzymał się z roszczeniem w około 23%, zaś powódka A. L. w około 36%.

Na koszty poniesione przez powoda S. L. składa się wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika w osobie adwokata w kwocie 7.200,00 zł - ustalone na podstawie § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku (Dz. U. z 2002 roku, Nr 163, poz. 1348 ze zm.), 11.000,00zł tytułem uiszczonej opłaty sądowej od pozwu, opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17,00 zł- ustalona na podstawie ustawy z dnia 16 listopada 2006 roku o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2006 roku, Nr 225, poz. 1635 z późn. zm.) oraz kwota 450.00zł uiszczona tytułem zaliczki na opinię biegłego. W sumie koszty poniesione przez powoda wyniosły 18.667,00zł.

Na koszty poniesione przez pozwanego w odniesieniu do powoda S. L. składa się wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika w osobie w osobie radcy prawnego w kwocie 3.608,50zł (7.200,00zł : 2) – ustalone na podstawie § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. (Dz.U. 2002/163/1349 ze zm.).

W sumie koszty poniesione przez pozwanego i powoda wyniosły 22.275,50zł.

Powód S. L. wygrał proces w 23%. Z uwagi na to, powoda obciążają koszty procesu w kwocie 17.152,14zł (22.275,50 zł x 0,77), natomiast stronę pozwaną obciążają koszty procesu w kwocie 5.123,36zł (22.275,50zł x 0,23). Powód poniósł koszty procesu w kwocie 18.667,00zł, wobec czego Sąd w punkcie III wyroku, zasądził od pozwanego na rzecz powoda S. L. kwotę 1.514,86zł tytułem zwrotu części poniesionych przez niego kosztów procesu.

Na koszty poniesione przez powódkę A. L. składa się wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika w osobie adwokata w kwocie 7.200,00 zł - ustalone na podstawie § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku (Dz. U. z 2002 roku, Nr 163, poz. 1348 ze zm.), opłata skarbową za pełnomocnictwo w kwocie 17,00 zł - ustalona na podstawie ustawy z dnia 16 listopada 2006 roku o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2006 roku, Nr 225, poz. 1635 z późn. zm.) oraz kwota 420.00zł uiszczona tytułem zaliczki na opinię biegłego. W sumie koszty poniesione przez powódkę wyniosły 7.637,00zł.

Na koszty poniesione przez pozwanego w odniesieniu do powódki A. L. składa się wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika w osobie w osobie radcy prawnego w kwocie 3.608,50zł (7.200,00zł : 2) – ustalone na podstawie § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. (Dz.U. 2002/163/1349 ze zm.).

W sumie koszty poniesione przez pozwanego i powódkę wynosiły 11.245,50zł.

Powódka A. L. wygrała proces w 36%. Z uwagi na to, powódkę obciążają koszty procesu w kwocie 7.197,12zł (11.245,50 zł x 0,64), natomiast stronę pozwaną obciążają koszty procesu w kwocie 4.048,38zł (11.245,50zł x 0,36). Powódka poniosła koszty procesu w kwocie 7.637,00zł, wobec czego pozwany obowiązany jest zwrócić na jej rzecz kwotę 439,88zł tytułem części poniesionych przez nią kosztów procesu.

W toku procesu część kosztów została pokryta tymczasowo ze środków Skarbu Państwa, w wysokości 11.000,00zł, tytułem opłaty sądowej od pozwu, której nie miała obowiązku uiścić powódka A. L.. Należało wobec tego ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Lublinie kwotę 3.960,00zł (36% z 11.000,00zł) tytułem części nieuiszczonych przez powódkę kosztów sądowych, zaś pozostałe koszty sądowe, od których powódka była zwolniona, Sąd przejął na rachunek Skarbu Państwa, na zasadzie art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.10.90.594 j.t.) (punkt IV i V wyroku).

W punkcie VI wyroku, Sąd nakazał zwrócić powodom S. L. i A. L. kwotę 130,00zł tytułem niewykorzystanej zaliczki, na zasadzie art. 80 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.10.90.594 j.t.) (punkt VI wyroku).

Z tych względów, orzeczono jak w wyroku.